

DE
FEBRIUM
CURANDARUM
RATIONE

Francisci Arcæi Fraxinalensis
Medici & Chirurgi.

DE
FEBRI TERTIANA
pura five simplici.

CAP. I.

PRINCIPIO accedenti Me-
dico æger rogandus est, que-
madmodum sese de ventris
beneficio habeat; cui durius
atque difficilius sibi esse respondentem,
communi clystere succurrere oportebit:
qui sic componitur.

*Rx. Foliorum malvarum, foliorum violarum,
brancæ ursinæ ana manip, j.*

furfuris pug. ℥.

fiat decoctio: de qua sumantur uncie xij.

in quibus dissolvatur casie fistule ℥j.

addanturque olei violarum ℥ij.

salis communis ℥j. ℥.

fiat

fiat clyster : qui plerunque post paroxif-
mum, non ante adhibendus est.

¶ Deinde syrupi exhibeantur acetosi, intybi
vel violarum ana ℥ ij.

cum aquis cichorei, & intybi ana ℥ j. ℞.

Quarta verò die, quæ est intentio so-
lutionis, post secundum paroxifmum,
lenitiva potio propinanda est; si tamen
neque nimiam materiam, neque intra
vasa abditam esse cognoveris.

℞. Casie fistule mundæ ℥ j.

dissolvatur in aqua intybi quantum satis
sit: vel;

℞. Florum violarum, borraginis, & buglos-
si, ana ℥ j. ℞.

hordei mundi pug. j.

liquiritiæ rase & conquassate manip. ℞.

fiat decoctio, in qua dissolvantur casie fi-
stule ℥ ij.

& fiat potus: cui adde syrupi violarum
℥ j. ℞.

¶ Quod si biliosa materia nimia, aut
intra vasa contenta fuerit, hanc potio-
nem exhibere oportebit minorativam.

℞. Rhabarbari electi temperati in aqua in-
tybi ℥ j.

pilorum spicæ, grana iiij.

casie fistule mundæ ℥ j.

diaprunis solutivi ℥ j.

dissolvatur in aqua intybi, vel buglossi quan-
tum satis fuerit, & fiat potio. Vel illam.

℞. Pru-

℞. Prunorum damascenorum numero xv.
tamarindorum ℥vj.

violarum ℥j.

bulliant suaviter, & fricentur, & colentur: in qua colatura dissolvatur diacprunis solut: casie fistulae per setaceum trajectae ana ℥vj.

diacridii ℥ss.

fiat potio ad uncias iiij.

Sæpe autem evenit, ut evacuata materiae parte, hujusmodi minorativis natura potentior supra residuum evadat, & materia ipsa, aut corrigatur, aut naturali virtute sine alio medicamine expurgetur. Si verò virtutem nondum valere intellexeris, ulteriùs pergendum tibi est, & syrupi concoctivi quotidie; enæmata verò tertio quoque die adhibenda sunt. Et si post tertiam accessionem rubens urina, & maximè crassa apparuerit, basilicam dextri lateris venam incidito, qua sanguis bili commixtus, atque putrefactioni proximus evacuetur. Si verò urina rubea, ignea, & non crassa, apparuerit sanguinem etiam mittere expediet, ad evacuandam bilem, & ebullitionem cohibendam: namque ferventi ollæ si partem vel modicam brodij subduxeris, ebullitio compescitur. Sed hæc sanguinis missio posterior ad quartam usque unciam fiat; nam priorem ad sextam fieri

ri licebit : namque in posteriori refrigere non evacuare intendimus. Hæc ad-
 cò sanguinis missio in juvene carnoso ,
 constantisque virtutis opportuna est ; in
 quo facilè hoc remedio bilis ebullitio
 cessabit.

Animadvertendum est , valde etiam
 prodesse spontaneum vomitum in hujus-
 modi accessionum principiis : neque co-
 hibendum esse , nisi nimius fortasse fue-
 rit , & qui assumptum cibum regerendo ,
 virtutem debilitaret. Quòd si tardior
 aliquanto natura ad vomitum videatur ,
 ita ut tentatum perficere non possit , vo-
 mitivo medicamento adjuvanda est in
 ipsis , ut diximus , paroxysmorum prin-
 cipijs.

R̄. *Aquæ communis* ℥ iiij.

aceti & sacchari ana ℥ j. *misce.*

Vomiti-
 vam.

& tepidum propinato , efficiet enim &
 paroxysmum , & morbum ipsum lenio-
 rem & breviorum , ex Hippocratis sen-
 tentia.

Si verò nimius vomitus esset , natu-
 ræque imbecillitatem argueret , ventri-
 culus hoc syrupo facilè corroboratur.

Adver-
 sum vo-
 mitus.

R̄. *Syrupum de agresta* ℥ vj.

quem per duas horas ante cibum co-
 chleari paulatim exhibe ; quo vomitum
 nondum sistente , pulverem hunc con-
 stituito.

℞. Corallij rubei ℥ iij.

zuchari ℥ ij.

cinnamomi ℥ ℥. misce :

ex quo pulvere sumatur ℥ j.

mixto cum prædicti syrupi cochlearibus
duobus.

Poteris etiam parare sacculum ventri-
culo applicandum hujusmodi.

℞. Rosarum rubearum ℥ iij.

coriandri præparati, menthæ ana ℥ ij. ℥.

corallij rubei, balaustiorum ana ℥ j.

conquassentur, & fiat sacculus.

Poteris & ad eandem rem admovere
micam panis tostam, & aceto infusam,
mortario pistam, & subactam
cum myrtilorum,

& corallij ana ℥ j.

cinnamomi ℥ ℥.

ventriculo exterius imposito.

¶ Cum medicus curationem urgens,
tamen febrim non cessare, nec deficere
deprehendit, hujusmodi apozema ex-
hibeat.

℞. Tamarindorum subtiliter incisorum, &
deinde probè contusorum ℥ ij.

hordei contusi, & passularum bene con-
tusarum sine acinis ana p. iiij.

pruna incisa & contusa num. xv.

conservæ nenusaris, & conservæ violarum
ana ℥ ij.

fiat decoctio secundum artem, in lib.
xij. aquæ

CURAND. RATIONE. 225

aquæ, quoad libræ octo reliquæ fiant. Ex-
primito deinde & colato: cui colaturæ
adde syrupi violati, & oxysacchari so-
lutivi, & syrupi de duabus radicibus
ana ℥ iij.

fiat apozema de quo ægrotus singulis die-
bus manè bibat ℥ xij.

vesperique tantundem. Adhibebis etiam
illud enema sive clysterem.

℞. Succu betæ lib. i. olei rosarum ℥ ij.

salis ℥ j. ℞.

zuchari rubei ℥ ij.

caste fistulæ ℥ j.

misce, & fiat enæma-

Jam verò concoctionis signis appa-
rentibus, si naturâ sponte sua ad eva-
cuandum non moveatur, eradicativo
medicamento utendum est hujusmodi.

℞. Passularum extractis acinis p. j.

prunorum damascenorum sine ossibus
num. xx.

florum violarum, borraginis & buglossæ
ana ℥ ij.

fiat decoctio, in qua dissolvatur rhabar-
bari infusi in aqua intybi per noctem ℥ j.

pilorum spicæ gran. iij.

caste fistulæ, & diaprunis solutivi ana ℥ iij.

fiat potio. Cui addas syrupi violarum ℥ j.

& aromatizetur cum pulveribus diarbo-
don Abbatis, & rosata novella ana ℥ j.

& hoc delicatiorib. hominib. exhibetur:

robustioribus verò hujusmodi aliud.

Rx. Diaprunis solutivi ℥ ℥.

diaprunis scilicet ℥ v.

cum aqua intybi fiat potio.

Si paroxysmus sudore terminatur, eo-
que nimio, qui ex nimia virtutis debili-
tate, aut ex caliditate nimia proveniat;
hoc remedio compescitur sudor.

Rx. Olei myrtilorum, & rosarum ana ℥ j.

*misce: & si hoc minus valeat, illo al-
tero utendum est.*

Rx. Gummi Arabici infusi in aqua rosarum,

& balaustiorum ana ℥ ℥.

mucilaginis psyllij ℥ j.

*olei citoniorum & rosarum ana ℥ iij.
misceantur, & inungatur corpus.*

Cùm sudorem ex nimia virtutis debi-
litate profluere cognoveris, brodiis &
falsatis ægrotus tibi reficiendus est, ad-
mixto agrestæ succo, vel hoc pulvere.

Rx. Corallij rubei ℥ ij.

margaritarum, & balaustiorum ana ℥ j.

zuchari tabarzet ℥ ij.

misce, & fiat pulvis.

Quod si his omnibus rectè curatis,
calor tamen non deficiat, sed ad exte-
riores partes magis extensus, ob nimiam
subtilitatem sitim efficit, vehementer ca-
lesfaciens; consultissimum fuerit julebum
aliquod parare, quo ægrotus cùm vo-
luerit, utatur; idque vires restauret, &

bilis

bilis ardorem refrigerando reprimat.
hujusmodi.

℞. Pulveris electuarij diatrium santalorum,
& pulveris diadragacathi frigidi ana ℥ j.
cristalli ℥ j.

Zuchari tabarzet ℥ iiij.

misce, & fiat conditum auratum: at-
que hoc ditioribus opportunum erit.

℞. Margaritarum orientalium perforata-
rum, & non perforatarum, fragmento-
rum rubinorum, smaragdorum, &
hyacinthorum in subtilem pulverem
contusorum ana ℥ j.

crySTALLI ℥ j.

ossium de corde cervi num. 4.

seminis citri mundati, quatuor seminum
frigidorum ana ℥ j. ℞.

foliorum auri & argenti ana num. iiij.

Zuchari tabarzet ℥ iiij.

conservæ violarum, intybi, & buglossæ
ana ℥ j. ℞.

pulveris trium santalorum ℥ j.

Zuchari ℥ iiij.

fiat in modum conditi & quando vol-
uerit bibere, accipiat duo cochlearia
istius conditi cum aqua hordei ℥ vj.
cum qua admisce tria hujus julebi.

℞. Iuleb violarum, & acetosi. s. ana ℥ iiij.
misce in amphora parva hæc pro ditioribus;
& succi granatorum, aquæ cucumeris,
& cucurbitæ, & intybi ana ℥ vi.

mucilaginis psyllij ℥ ℥.

*aceti albi unciam unam, cum zucchero
sufficienti; fiat juleb: in cujus clarifi-
catione ponantur quatuor seminum fri-
gidorum minorum, santalorum rubeo-
rum & alborum, spodij ana ℥ j.*

camphoræ ℥ ℥.

hoc ægroto potum appetenti exhibito.

Licebit quoque super linguam ægro-
ti ariditate laborantis, electuarium dia-
dragacanthi frigidi apponere, vel pilu-
las, bechicas, bichichias vocatas; vel pru-
na damascena, vel lactucam, vel pomum
frigidum, vel aqua rosarum, & aceto
gargarizare; vel aliquid de syrup. vio-
larum lambendum, vel cucumeris par-
tem mandendam permittere.

Si verò nimia simul & caliditate & sic-
citate laboret, misceto has res, & ad
gargarismum exhibeto.

Rx. Aquæ arnoglossæ ℥ iij.

aquæ rosarum ℥ ij.

rhodomellis ℥ j. misce.

Si glutiendi difficultatem nimia ariditas
effecerit, lavet os & guttur aqua frigida;
& deinde syrupum violatum frequen-
ter lambat.

Si ægrotus anxie habeat ob æstatis ca-
lorem, vel quòd fumus ex bile cor petat,
confectione cordiali juvandus est.

*Rx. Theriacæ, citri, conservæ rosarū ana ℥ j.
cum*

cum syrupo acetositate citri : fiat confectio pauperioribus commoda. Ditionibus verò;

℞. Diamargaritonis f. ℥j. §.
 seminis citri mundati, & seminis acetosi,
 & bombacis ana ℥ij.
 cum syrupo buglossæ : fiat Confectio.
 Item hoc modo.

℞. Confectionis hyacinthorum ℥j. §.
 pulveris diamargaritonis f. ℥iij.
 misce cum syrupo violarum : fiat confectio.
 cujus cochlear unum ægroto cum anxie
 habet cum aquis rosarum & buglossæ
 bibendum exhibebis.

Si capitis dolore nimio, ex fumis à ventriculo ad caput sublatis, afficiatur ægrotus, enæmatis prædictis sæpius etiam adhibitis, & crurium fricatione succurrendum est. Præterea etiam & pedum lotionem ante somnum utendum hujusmodi.

℞. Florum rosarum rubrarum, foliorum vitis, & camomille ana m. ij.

florum camomille, & meliloti ana p. j.
 bulliant in aqua communi, qua per singulas noctes pedes laventur : & coxæ etiam ligenter, ut fumis à capite retractis dolor remittatur. frica etiam pedes cum linteo crasso, in quo nonnihil salis aceto madefacti positum sit. juverit etiã caput hoc medicamento confortare.

℞. *Aque rosarum* ℥ iiij.

olei rosarum ℥ ij.

aceti ℥ ℥.

santalorum rubeorum ℥ i.

misce, & fiat frontale in forma saccul-
li. Item.

℞. *Coriandri preparati, rosarum rubeorum*
ana ℥ ℥.

corticum papaveris, florum camomille
ana ℥ iiij.

conquassentur, & in saccullo indita, at-
que rosarum aqua irrorata, capiti im-
ponantur.

Vigilia etiam nimia ex humiditatis,
à caliditate & siccitate febris consum-
ptæ, defectu ægrotis nonnunquam ac-
cidit: cui coctis lactucis in cœna exhibi-
tis, commodè aliquando subvenitur. Id
cum minus sufficiat, papaveris cortices
lactucis coquendis addantur. Sin hoc
etiam non satis esse videatur, unguen-
tum hoc applica.

℞. *Unguenti populeonis* ℥ ℥.

requiem Galeni ℥ iiij.

misce. Quòd si neque his etiam remediis
dormierit, hanc potionem duabus ho-
ris ante mediam noctem exhibeto.

℞. *Syrupi papaveris, & nenusaris ana* ℥ j.

opij thebaici ℥ ij.

misce, & bibat. Licebit etiam soporife-
rum hoc naso indere.

℞.

R̄. *Aquæ nenusaris* ℥. ss.
requiem Galeni G. iij.
opii thebaici G. iij.
aceti modicum

his mixtis madefiat coccum vel bombyx, & intra nasum indatur.

Præterea illud attentè considerandum est, solere nonnunquam post crisin, caloris nonnihil residere; id quod ex ardoris ac sitis sensu, & caliditate intra hepar, atque in volis manuum; ex urinae etiam tinctura deprehenditur. Illud in hac re perspicui operæpretium erit, an videlicet caliditas illa ex mala complexionione, simul cum materia, an sine materia etiam proveniat. Si materia non adsit, electuario quopiam complexionis malæ calidæ correctivo uti oportuerit: ut;

R̄. *Electuarium, diatrium santalorum, aut diamargaritonis frigidi; & quo ego in regione nostra commodè usus sum, confectionis buglossæ, cum aqua intybi, vel capillorum veneris, vel cichorei, vel nenusaris.* Proderit etiam singulis diebus binas tabellas hujus generis manè edisse, cum aqua aliqua commoda, vel syrupum aliquem caloris extinctivum bibere; ut violatum, vel zucharum rosatum comedere, vel hordeatum sorbere; cui quatuor frigida semina addita sint. Ipsa verò hepatis regio
 bis

bis diebus singulis, manè & vesperi, rosato santalato dicto unguento commodè inungitur.

Si verò caliditatem ex mala complexionē calida cum materia effici cognoveris; laxativa confectione, & correctivo, sive alterativo, alternè uti oportebit, certis intervallis accipiendo. ut:

℞. Confectionis diacatholiconis, cast. & fistulae preparatae cum zucharo ana ℥ j.

quatuor seminum frigidorum mundatorum ana ℥ j.

pulveris diatrium, santalorum ℥ j. ℞.

conservae rosarum pistae ℥ ℞.

rhabarbari ℥ j.

pilorum spicae G. v.

cum syrupo capillorum veneris. fiat confectionio: de qua accipiat unum cochlear una die cum aquis prædictis, scilicet capillorū veneris, cichorei, intybi, & similibus.

In declinatione etiam morbi enæmata quædam adhiberi possunt, partim eductiva; partim correctiva, sive alterantia; & partim nutrientia. ut:

℞. Caput hœdi collo abscisso & cerebro remoto, quod in aqua cum hordeo præparato coquatur, quoad ossa separentur: ex hac decoctione ℥ xvj.

adde ovorum vitellos duos, olei violati ℥ ij. hoc per clysterē adhibito: præter ea quæ effici diximus, mala etiam complexio calida

cor-

corr
tient
ipfi
guen
℞ C
aceti
to sa
ter
prop
Il
hoc
à ne
funt
opp
de e
judi
bilic
lum
mer
tim
tive
Cuj
℞.
P
d
e
c
dian
nol

corrigitur, quæ renibus tertianam patientis ægroti sæpe accidit. Renes autem ipsi exterius inunguntur hujusmodi unguento.

℞ Olei rosati magistri Arnoldi ℥ j.
aceti modicum : misce, vel unguento rosato santalato. His igitur remediis diligenter adhibitis, sanitas ægrotanti, Deo propitio, restituitur.

Illud tamen animadvertere in omni hoc curationis capite oportuerit, ea quæ à nobis de evacuationibus initio dicta sunt, de communi curationis genere, & opportunitate esse accipienda. namque de ea, quæ coacta cura dicitur, aliud est iudicium. Si enim in ipsis morbi initiis biliosam materiem, furentem, periculumque comminantem cognoveris, & membri alicujus raptum, vel causonem timueris, fortiori medicamento eradicatorio aliquo initiis ipsis obsistendum est. Cujus generis illud.

℞. Rhabarbari temperati in aqua intybi ℥ j.

pilorum spicæ G. iiij.

diaprunis solut. ℥ ij. ℞.

casie fistulæ mundæ ℥ j.

dissolve in aqua nenusaris, & buglossæ quantum satis fuerit. Aromatizetur autem cum ℥ j.

diarhodonis Abbatis. Deinde descriptam à nobis viam insistito: atque hoc modo
 ter-

tertianæ febris curam habeto; peritissimos autem practicos nocturna diurna-que manu versato.

DE CŪRATIONE

tertianæ febris nothæ ex biliosa
& pituitosa materia.

CAP. II.

Tertianæ spuria appellatæ, hujusmodi indicia sunt. Paroxismus ultra sedecim horas durans, urina crassæ substantiæ, & citrino colore; capitis gravedo, & similia. Principio igitur cognoscendum est, an materia vitiosa, nimia sit, an modica; si modica fuerit, ut plurimum digerendo & evacuando, curatio instituitur. Igitur cum materiam inobedientem fuisse intellexerit medicus, fortius aliquod enæma, quam pro simplici tertiana, parabit; majori multitudine, crassitie, & viscositate id postulante. Id autem hujusmodi erit.

R̄. Malvæ, bismalvæ, mercurialis ana man. j. coquantur: in decoctione dissolvatur castie fistule ℥j.

confectionis benedictæ ℥vj.

olei communis ℥ij.

salis ℥i. ℞.

& efficiatur enæma. Deinde concoctivos syrupos singulis diebus manè exhibeat. ut: R̄.